

Kazatel: Josef Hurta

Písně: 97, 515, 514,1-5v., 327

Čtení: Fil 2, 6 – 11

Text: J 13, 1 – 15 *Bylo před velikonočními svátky. Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci; miloval své, kteří jsou ve světě, a prokázal svou lásku k nim až do konce. Když byli u večeře a ďábel již vložil do srdce Jidáše Iškariotského, syna Šimonova, aby ho zradil, Ježíš vstal od stolu a vědom si toho, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází, odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jimž byl přepásán. Přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: "Pane, ty mi chceš mýt nohy?" Ježíš odpověděl: "Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš." Petr mu řekl: "Nikdy mi nebudeš mýt nohy!" Ježíš odpověděl: "Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl." Řekl mu Šimon Petr: "Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!" Ježíš mu řekl: "Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čisti, ale ne všichni." Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čisti. Když jim umyl nohy, oblékl si svůj šat, opět se posadil a řekl jim: "Chápete, co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.*

Příští týden na Zelený čtvrtek budeme číst Janovy pašije. Pojdme se už dnes na jeho specifickou zvěst soustředit. Janovo evangelium se totiž zvláště odlišuje od tří zbývajících, tzv. synoptických evangelií. Např. i tím, že místo podrobného popisu poslední večeře má příběh, odehrávající se až po večeři. Je to příběh o umývání nohou.

Úvodem Jan poznamenává, že Ježíš si je vědom, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází. V Janově podání, psaném z povelikonoční perspektivy, Ježíš i ve svém utrpení vystupuje jako svrchovaný vládce a Pán. A přesto je jeho jednání na hony vzdáleno našim představám o tom, jak by měl takový světovládce a Pán jednat. Máme totiž před očima pány a vládce, kteří jednají povýšeně, arogantně a despoticky. Tady však vidíme někoho dočista jiného.

To, že se hostům v domě umývaly nohy, to tehdy nebylo nic divného, naopak, byl to běžný zvyk a projev pohostinnosti. Vždycky to však byla ponížující práce otroků. Ježíš ale přece není náš otrok! Pro věřícího člověka je to Pán, Pán celého vesmíru! A tento Pán vesmíru nyní odkládá svůj svrchní šat, a tak jak je, polonahý, přepásán pouze lněným plátnem, klečí u nohou svých učedníků a umývá jejich zpocené a zaprášené nohy. Ten obraz je šokující. Evangelista Jan si dost troufá, když takto znázorňuje Krista s lavorem a ručníkem v ruce. V křesťanské ikonografii známe posvátná vyobrazení Spasitele jako Pantokratora, tedy vládce nade vším. Ale Jan vykreslí Ježíše jako otroka. To může skutečně na někoho působit pohoršlivě. Ale učedníci to ještě takto nevnímají. Ježíšovu službu přijímají mlčky, možná i jaksi samozřejmě. Je to patrné z toho, že zprvu vůbec neprotestují a Ježíšově službě se nebrání. Teprve až učedník Petr se zarazí a Ježíše v jeho počínání zastaví. Petrovi najednou dochází, že to vlastně má být naopak. Oni by měli umývat nohy Ježíšovi, a ne on jim. A tak zastavuje Ježíše slovy: „Pane, ty mi chceš mýt nohy? Nikdy mi nebudeš mýt nohy! Pro mě jsi Pánem a já jsem tvůj sluha. Jak to, že tady bereš na sebe způsob služebníka?

Bratři a sestry, to je jakási první rovina pochopení toho, co Ježíš učinil. Církev toto Ježíšovo jednání později vyjádřila oslavným hymnem, který zapsal apoštol Pavel v listu Filipským: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.“ Tento hymnus opěvuje Ježíšovu pokoru a jeho dobrovolné ponížení. Ježíšova pokora je jistě následováníhodným příkladem. Ale to je jen jakási prvoplánová pointa.

Jak už to v Janově evangeliu bývá, další část vyprávění nás v tomto poměrně jednoduchém pochopení posouvá ještě o kus dál. To hlubší poznání je skryto v Ježíšově odpovědi Petrovi. Petr ve své nechápavosti brání Ježíšovi v dalším mytí nohou a říká: „Nikdy mi nebudeš mýt nohy!“ Zaznívá v tom Petrovo hrdé vyznání, že Ježíše nikdy nepřestane uznávat za svého Pána a nikdy jej neopustí. To u Petra známe. „Kdyby tě všichni opustili, já tě nikdy neopustím!“ dušuje se Petr a brzy na to Ježíše třikrát zapírá. V jeho důrazném odmítnutí Ježíšovy služby můžeme samozřejmě slyšet i pokorné vyznání, že Petr uznává Ježíše za svého Pána. Ale stejně tak tam můžeme slyšet i poněkud falešný tón Petrovy hrdosti a pýchy, která si nechce nechat posloužit, protože to je zahanbující. Petr to vnímá jako svoji ostudu a chce ji ze sebe setrást. Ježíš ovšem staví přijetí této služby jako podmínku účasti na nebeském království. „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl. Dobře si to rozmysli!“ A Petr uvažuje: „Jestliže je to tak, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!”

Teď ale přijde ta zvláštní a trochu tajemná Ježíšova odpověď: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý.“ Jak to Ježíš myslí? Je zřejmé, že tu jde o obraznou řeč. Co Ježíš rozumí pod pojmem vykoupán a co znamená mytí nohou? Ten, kdo je vykoupán je celý čistý, ale chůze v sandálech a v prachu cest nohy neustále špiní. Pravidelné mytí nohou je nutností. Nejen z estetických důvodů, ale i pro dobrý vnitřní pocit a úlevu. Mytí nohou je tu obrazem duchovního očištění. Ježíšova služba člověku je službou Spasitele, který, řečeno biblicky, „lidem odpouští jejich nepravosti a očišťuje od hříchu“.

Tady jsou ale zmíněny dva způsoby obmytí, které toto odpuštění zobrazují: Za prvé je to jednorázová vodní koupel, při níž se celé tělo ponoří do vody a za druhé pravidelné mytí nohou případně rukou. Můžeme říci, že toto dvojí očištění je v církvi reprezentováno dvěma svátostmi. Tou první svátostí je křest. V řečtině slovo křest totiž znamená ponoření, koupel celého těla, tedy kompletní očistu celého člověka. Symbolika křtu představuje totální obnovu, vlastně nový život. Stáváme se novým stvořením. Je to obraz znovuzrození. Jsme „nový rod, královské

kněžstvo“. A Bůh se na nás dívá jako na čisté nevinné miminko. To ale neznamená, že takový člověk už nebude nikdy hřešit. Pro člověka, chodícího po tomto světě je nemožné udržet se trvale čistý. Chodíme po prašných cestách života a neustále si špiníme ruce i nohy. Obraz mytí nohou chce říci: Ty potřebuješ stále znovu a znovu odpuštění svých vin skrze Boží milost. Ke confirmaci jsem se učil: „Život křesťana je životem neustálého pokání.“ K životu potřebujeme každodenní průběžnou Boží milost. Tuto neustálou potřebu milosti nám zvěstuje druhá svátost, svátost večere Páně. Umývání nohou v evangeliu Janově tak vyjadřuje jeden velmi důležitý aspekt večere Páně. Je to Boží služba člověku – tedy bohoslužba – to, co máme prožívat při každých evangelických bohoslužbách. Neustálé zvěstování Boží milosti. A vědomí, že toho není nikdy dost, vede církev k častějšímu slavení této svátosti. Protože tam, kde se intenzívně žije z Boží milosti, tam je to patrné i v běžném životě sboru. Proto Ježíš říká: „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“ Odmítnutí Kristovy služby očistění, odpuštění a milosti znamená ztratit spojení s Kristem. Jiný Janův obraz říká, že Ježíš je vinný kmen, který dává život svým ratolestem. A plodný život je ten, který je napojen na Krista a žije z jeho milosti.

Ježíšova odpověď Petrovi nás však vede ještě o kus dál. Ježíš říká: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čistí.“ Jedním dechem však dodává: „Ale ne všichni!“ Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čistí.

Milí přátelé, Boží milost zvěstovaná svátostí křtu znamená očistění od všech našich vin. Ale nepřijetí Boží milosti znamená, že čistí nejsme. I mezi Ježíšovými učedníky se našel ten, který čistý nebyl. Ježíš jej ale při umývání nohou neobešel. Jenomže co pomůže umýt nohy, když člověk není vykoupán celý. Co pomůže přijetí svátosti, když člověk stojí ve vzpouře proti Bohu. Co je platný chléb a víno večere Páně tomu, kdo netouží po milosti, ale chce se od Ježíše odpoutat a skoncovat s ním. Ještě zjevnější je to v následujících verších, kde Ježíš podává Jidášovi namočenou skývu chleba. Je to sousto, kterým Ježíš označuje Jidáše za svého zrádce. Ano, i Jidáš se účastní poslední večere. I on dostává skývu chleba. Vzápětí však odchází, aby Ježíše zradil. Jidášovi večere Páně nezvěstuje Boží milost, ale Boží soud. On v Ježíši nerozpoznává svého Spasitele. A to je možná to, co má na mysli apoštol Pavel, když píše v prvním listu do Korintu: „Necht' každý sám sebe zkoumá, než tento chléb jí a z tohoto kalicha pije. Kdo jí a pije a nerozpoznává, že jde o tělo Páně, jí a pije sám sobě odsouzení.“

Bratři a sestry, poslední věc, na kterou chci v dnešním textu upozornit je následující: Z toho, co bylo řečeno, můžeme nabýt dojem, že služba milosti a odpuštění hříchů je vyhrazena Kristu. Ale příběh o umývání nohou má jiný závěr: Když jim umyl nohy, oblékl si svůj šat, opět se posadil a řekl jim: „Chápete, co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.“

Z toho plyne, že odpuštění, obmytí vin, je služba, kterou si máme prokazovat mezi sebou navzájem, a ne ji pouze pasivně přijímat. I my máme odpouštět svým bližním. My to samozřejmě dobře víme, ale zároveň víme, jak to bývá těžké. Těžké to bývá hned ze dvou důvodů, které jsou jasně vidět i v tom biblickém příběhu. My jsme ochotni odpustit, ale zároveň si chceme ponechat svou důstojnost a vážnost. Nemíníme se odpuštěním vzdát své hrdosti. Lpíme na ní tak moc možná právě proto, že si nejsme svojí cenou až tak jisti. Bojíme se, že o ni můžeme snadno přijít. Ale v Božích očích máme nesmírnou hodnotu, o kterou nikdy nepřijdeme. My se smíme ponížít a pustit se té křečovité svírané hrdosti a pýchy. Smíme se odvážit takového smýšlení, jaké vidíme u Ježíše Krista: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.“ Druhý důvod, proč je to pro nás tak těžké je to, že kolikrát před námi nestojí jen vzorní učedníci, kterým je snadné umýt nohy, ale i skuteční Jidášové, kteří nás vzápětí potom, co my jim umyjeme nohy, zradí a přejí si naši smrt. Několikrát se v textu opakuje, že Ježíš znal Jidášovy úmysly. Ježíš nebyl naivní. Ale nohy mu přesto umyl. Přesto s ním seděl u jednoho stolu a slavil s ním hod Beránka.

Když se vysluhuje svatá večere Páně, tak to není elitní společenství věrných, ale stádo ovcí shromážděných ze všelijakých propastí a strží. To, co nás při svaté večeři Páně spojuje, není snaha vyrovnat se těm nejlepším z nás, nýbrž sjednocení se s těmi, kdo se cítí vinni, kdo si připadají špinaví, zablácení, nepatřiční, trapní a svlečení ze svých nedělních šatů. Všichni pak dohromady vzhlížíme ke svému Spasiteli, který nás všechny miluje takové, jací jsme. Ale i kdybychom k němu vzhlíželi sebevíc, patrně ho nevidíme. Teprve, když sklopíme zrak, tak jej možná v duchu zahlédneme, jak nám myje nohy. A ti menší, třeba děti, budou mít k němu ještě blíž.

Modlitba: *Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že jsi nám blízko, že jsi v naší bídě a nízkosti. Děkujeme ti, že znovu a znovu smýváš naši vinu, která na nás ulpívá jako špína a hanba. Kéž nám naše hrdost nebrání přijmout služby Boží člověku, přijmout tvoje bohoslužby. Vždyť právě to, co pro nás konáš vede k vyznání, že jsi náš Pán a náš Bůh. Amen.*

Přímluvná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že tvoje láska nezná hranic. Prosíme, dej nám znovu prožít tvoji lásku, to že nás miluješ. Dej nám poznat, že o nás zápasíš a trpíš pro nás. Dej nám to poznat zvláště tehdy, když se nám nedostává lásky od našich bližních, když máme v srdci nepokoj a strach z příštích dnů. Prosíme, dej nám sílu, aby nikdo z nás nepodlehl Jidášovu pokušení tě zradit a postavit se proti tobě. Prosíme, dej nám sílu, ať tě neopustíme a neutečeme z boje, když ten Zlý zesiluje svoji moc. Kéž i nám zvěstuje svátost večere Páně novou milost, nové odpuštění a novou lásku. Pane, jen u tebe máme útočiště a pomoc. Kéž nám svátost tvého umučeneho těla a tvé prolité krevé vlévá naději, že láska musí zvítězit, a že po noci zla a temnosti přijde světlo nedělního rána, dne vzkrášení. Dej nám tuto radost prožít právě ve dnech velikonočních ve společenství bratří a sester kolem tvého slova a při svátostném bodu.*